

Natuurtoets Langshaven

Onderzoek naar beschermde natuurwaarden

projectnr. 204714
revisie 01
mei 2011

Opdrachtgever
Betonbedrijf Schellevis B.V.
Postbus 14
4270 BA DUSSEN

datum vrijgave

beschrijving revisie 01

Concept

goedkeuring

drs. ing. M. Braad

vrijgave

Inhoud	blz.
1 Inleiding.....	4
1.1 Aanleiding.....	4
1.2 Wettelijk kader	4
1.3 Doel	5
1.4 Werkwijze.....	5
1.5 Leeswijzer	5
2 Gebiedsbeschrijving	6
2.1 Bureaustudie natuurwaarden	6
2.2 Terreinbezoek.....	7
2.3 Waargenomen en te verwachten beschermde soorten	9
3 Toetsing effecten planontwikkeling.....	12
3.1 Beschrijving inrichtingsmaatregelen	12
3.2 Effecten op beschermde soorten	12
3.2.1 Vogels	12
3.2.2 Zoogdieren	13
3.2.3 Amfibieën en reptielen.....	13
3.2.4 Vissen	13
3.2.5 Planten	14
3.2.6 Overig beschermde soorten	14
3.3 Effecten op beschermde gebieden.....	14
4 Conclusies en aanbevelingen.....	21
4.1 Conclusie	21
4.2 Zorgplicht.....	21
4.3 Tot slot.....	22
5 Literatuur.....	23

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Schellevis Beton is voornemens een nieuwe loswal met opslagvoorzieningen te realiseren in de uiterwaarden van de Bergsche Maas. Het plangebied ligt naast de huidige loswal ten zuiden van het dorp Dussen in de gemeente Werkendam (Noord-Brabant).

Aangezien de uitbreiding afwijkt van het vigerende bestemmingsplan zal een nieuw bestemmingsplan opgesteld moeten worden. In het kader van het op te stellen bestemmingsplan zijn enkele gebiedsonderzoeken noodzakelijk, waaronder een natuurtoets. Het plangebied ligt deels binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Hierdoor dient de voorgenomen ontwikkeling ook getoetst te worden aan het beschermingsregime van de EHS.

De voorliggende toets geeft inzicht in de voorkomende en de te verwachten beschermde natuurwaarden in het plangebied en de gevolgen van de geplande ontwikkeling op de EHS. De globale ligging van het plangebied is weergegeven in figuur 1-1.

Figuur 1-1: Ligging van het plangebied (rode omlijning) (bron: www.maps.google.nl).

1.2 Wettelijk kader

Vanuit de huidige natuurwetgeving is de initiatiefnemer bij ruimtelijke ingrepen verplicht op de hoogte te zijn van de in het plangebied mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden, met als doel dat aan deze waarden zo min mogelijk schade wordt toegebracht. Indien schade aan beschermde soorten niet te voorkomen is, is mogelijk een ontheffing ex. art. 75 van de Flora- en Faunawet noodzakelijk. Sinds 23 februari 2005 is het Vrijstellingsbesluit van kracht. Met dit besluit is geregeld dat voor algemeen voorkomende soorten een vrijstelling geldt bij ruimtelijke ingrepen en geen ontheffing meer aangevraagd hoeft te worden. Wel blijft de algemene zorgplicht van kracht (zie Bijlage 1 voor Wettelijk Kader).

1.3 Doel

Het doel van voorliggende toetsing is het opsporen van strijdigheden van de voorgenomen ontwikkeling met de Flora- en faunawet en het bepalen of de aanvraag van een ontheffing noodzakelijk is. Daarnaast worden de gevolgen van de ontwikkeling voor de EHS in beeld gebracht.

1.4 Werkwijze

Om eventuele strijdigheden met de Flora- en faunawet en de gevolgen voor de EHS op te sporen dienen de volgende vragen te worden beantwoord:

1. Welke wettelijk beschermde soorten komen in het plangebied voor? Welke status hebben deze soorten?
2. Welke invloed heeft de geplande ontwikkeling op de (strikt) beschermde soorten in het plangebied?
3. Door welke maatregelen kunnen negatieve effecten op beschermde soorten worden voorkomen of verzacht?
4. Indien de duurzame staat van instandhouding van strikt beschermde soorten in gevaar komt, welk vervolgttraject dient dan doorlopen te worden?
5. Voor welke beschermde soorten moet een ontheffing aangevraagd worden?
6. Welke invloed heeft de geplande ontwikkeling op de EHS?

Om bovenstaande vragen te beantwoorden zijn de volgende stappen doorlopen:

Stap 1. Bureaustudie

Op basis van literatuuronderzoek en verspreidingsatlassen is nagegaan of er wettelijk beschermde planten- of diersoorten in het plangebied voorkomen. Hierbij is o.a. gebruik gemaakt van het natuurloket, RAVON-site, VZZ-site, telmee.nl en waarneming.nl.

Stap 2. Terreinbezoek

Na het bureauonderzoek is een terreinbezoek aan het plangebied en de omgeving gebracht. Hierbij is, op basis van de gegevens van de bureaustudie beoordeeld voor welke soorten het plangebied daadwerkelijk een geschikte habitat biedt en daarmee welke soorten er daadwerkelijk voor kunnen komen.

Stap 3. Effectenonderzoek

Op basis van de beschrijving van de voorgenomen maatregelen en de verzamelde gegevens van stap 1 en 2 zijn de (mogelijke) effecten (vernietiging, verstoring, versnippering) op de verwachte beschermde soorten en de EHS beschreven. Voor de verwachte negatieve effecten op de beschermde soorten worden mitigerende maatregelen voorgesteld.

Stap 4. Conclusies en advies met betrekking tot de ontheffingsaanvraag

Op basis van stap 1 tot en met 3 zijn conclusies getrokken met betrekking tot eventuele overtredingen van verbodsbepalingen zoals genoemd in de Flora- en faunawet art. 75 en effecten op de EHS. In het rapport worden aanbevelingen gedaan voor te nemen vervolgstappen.

1.5 Leeswijzer

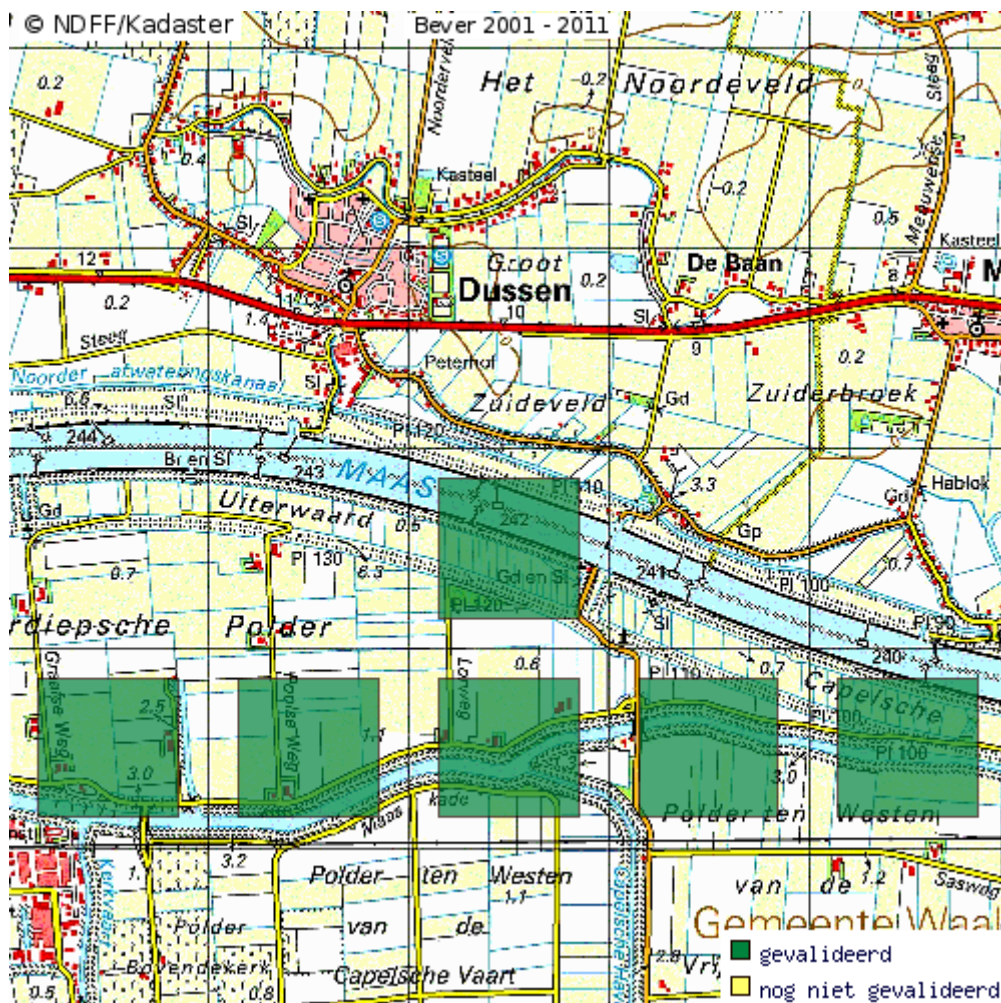
In hoofdstuk 2 worden de resultaten beschreven van de uitgevoerde natuurtoets. Hier komt de bureaustudie en het verkennende terreinbezoek aan de orde. Hoofdstuk 3 beschrijft de voorgenomen ontwikkeling en de effecten op de aangetroffen natuurwaarden. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de effecten op beschermde gebieden in de omgeving van het plangebied. In hoofdstuk 4 staan tenslotte de conclusies en aanbevelingen van het voorliggende onderzoek.

2 Gebiedsbeschrijving

2.1 Bureaustudie natuurwaarden

Om een inschatting te maken van de soortgroepen en specifieke soorten die in en rond het plangebied voorkomen, is de landelijke databank voor natuurwaarnemingen geraadpleegd, waaronder telmee.nl en waarneming.nl. Het invoerportaal waarneming.nl is een website waarop door vrijwilligers natuurwaarnemingen in Nederland worden verzameld. Telmee.nl is het invoerportaal van de landelijke Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's). Er kan informatie over diverse soortgroepen tot op kilometerhokniveau worden verkregen.

Volgens telmee.nl en waarneming.nl komen in het plangebied voornamelijk soorten voor van de soortgroepen zoogdieren (vleermuizen), amfibieën en vogels. Telmee.nl geeft aan dat in de afgelopen 10 jaar strikt beschermde zoogdiersoorten (vleermuizen) zoals gewone dwergvleermuis en meervleermuis zijn waargenomen. In de buurt van het plangebied is ook de bever waargenomen (zie figuur 2-1). De Noordse woelmuis en de waterspitsmuis zijn niet in of nabij het plangebied waargenomen.

Figuur 2-1: Kilometerhokken nabij het plangebied waar de bever is waargenomen (bron: telmee.nl).

De (strikt) beschermde vissoorten bittervoorn en de kleine modderkruiper zijn waargenomen in de naast gelegen polders: Zuideveld, Zuidebroek en de Overdiepsche polder. Er zijn geen waarnemingen van deze soorten in het plangebied. In de gemeente Werkendam zijn waarnemingen bekend van de

rivierdonderpad ter hoogte van polder Steenenmuur in de Ruigt of reugt. De soort is echter niet in of nabij het plangebied waargenomen (bron: telmee.nl).

Reptielen en amfibieën (o.a. rugstreeppad, heikikker, poelkikker en ringslang) zijn niet waargenomen in het plangebied. In de omliggende polders zijn wel waarnemingen van deze soorten bekend.

Aanvullende gegevens over het mogelijk voorkomen van beschermde soorten is verkregen uit verschillende verspreidingsatlassen. Het betreft hier gegevens van de soortgroepen broedvogels (SOVON, 2002), zoogdieren (VZZ), libellen (Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2002), dagvlinders (Bos et al., 2006), reptielen en amfibieën (www.RAVON.nl) en insecten (www.Naturalis.nl\EIS).

Op basis van de verspreidingsgegevens van een soort, in combinatie met kennis van de terreingeschiktheid voor deze soorten, is nagegaan of deze soorten mogelijk in het plangebied of de omgeving kunnen voorkomen. De resultaten zijn opgenomen in tabel 2-1 (zie § 2.3).

Het voorkomen van wettelijk beschermde soorten in een uurhok of kilometerhok betekent niet dat deze soorten zich in of in de directe omgeving van het plangebied bevinden. Het plangebied omvat slechts een klein deel van het kilometerhok en daarmee ook een beperkt aantal verschillende biotopen en habitats. Met behulp van het terreinbezoek is nagegaan welke dit zijn. Hierdoor kan meer duidelijkheid gegeven worden over de voorkomende dan wel verwachte soorten in het plangebied.

2.2 Terreinbezoek

Het plangebied is op 8 maart 2011 bezocht door twee deskundige ecologen van Oranjewoud. Hierbij is de begrenzing, zoals aangegeven in figuur 1-1, aangehouden. Op basis van de bureaustudie en de aangetroffen biotopen is een beeld verkregen van het voorkomen van (strik) beschermde soorten. In deze paragraaf wordt aangegeven wat de bevindingen zijn per aangetroffen biotoop in het plangebied.

Het plangebied ligt in de uiterwaarden van de Bergsche Maas. De uiterwaarden bestaan hier uit kort (intensief begraasd) grasland. Om de ca 100 meter staat een boom (wilg of populier). De oevers van de Bergsche Maas bestaan uit een harde oeverbeschoeiing (basaltblokken) met kleine oppervlaktes met oeverbegroeiing (riet).

In het plangebied zijn de volgende biotopen aangetroffen.

- Bergsche Maas (water);
- Oever (basaltblokken met riet);
- Bomen (solitaire wilgen en populieren);
- Uiterwaarden (grasstrook).

Bergsche Maas

De rivier de Bergsche Maas vormt de zuidelijke grens van het Land van Heusden en Altena en staat, via de Amer, in open verbinding met de kreken in de Brabantse Biesbosch. De Bergsche Maas speelt een belangrijke rol bij de berging en afvoer van water bij hoogwater: grote hoeveelheden water kunnen tussen de dijken worden opgevangen vanwege de brede uiterwaarden. De Bergsche Maas wordt door verschillende vissoorten gebruikt als migratieroute (o.a. zeeforel en spiering). Ter hoogte van het plangebied zijn in de Bergsche Maas stromingsluwe ondiepe wateren die als paaigronden kunnen dienen (voor o.a. voornsoorten, karpers, rivierprik, snoekbaars etc.) afwezig. De rivier (ter hoogte van het plangebied) is geschikt als foerageergebied voor watervogels en eenden zoals o.a. wilde eend, aalscholver, fuut, meerkoet, kraakeend en kokmeeuw.

Uit de bureaustudie komt naar voren dat in de nabijheid van het plangebied de bever is waargenomen. Het plangebied is niet geschikt als leef- en foerageergebied voor de bever door de afwezigheid van

zachthoutoibos, kruiden en waterplanten . Wel kan de bever de Bergsche Maas als migratieroute gebruiken.

Foto 1: Aalscholver nabij plangebied (bron: maps.google.nl).

Oever

Ter plaatse van het plangebied bestaat de oever uit basaltblokken met zeer kleine oppervlaktes riet- en ruitvegetatie. De rietvegetatie is van zo'n kleine omvang dat het niet geschikt is als broedbiotoop voor algemene riet- en ruitvogels, zoals kleine karekiet en rietgors.

Foto 2 & 3: Rietvegetatie langs de oevers van de Bergsche Maas.

De rivierdonderpad is een soort die voorkomt in stromende wateren. De verharde oeverzone vormt een (potentieel) geschikt leefgebied voor deze soort. Echter, uit de bureaustudie blijkt dat er geen recente waarnemingen zijn van deze soort in de buurt van het plangebied. Hierdoor wordt de rivierdonderpad ook niet in het plangebied verwacht. Strikt beschermde soorten worden op basis van het biotoop en de bureaustudie niet verwacht. De achterliggende polder vormt wel een geschikt leefgebied voor algemene amfibiesoorten. Het gaat hierbij om de bastaardkikker, bruine kikker, kleine watersalamander en gewone pad.

Bomen

Langs de oevers van de uiterwaarden staan (om de ca 100 meter) solitaire bomen. De bomen (wilgen en populieren) vormen een geschikt broedbiotoop voor vogels (o.a. houtduif, kauw, ekster, kraai etc). Spechtgaten zijn niet waargenomen. Tijdens het terreinbezoek is, in de wilg het meest nabij de huidige loswal, een nest van nijlgansen waargenomen. In de overige bomen zijn, ten tijde van het terreinbezoek geen nesten van vogels waargenomen.

Foto 4 & 5: Solitaire bomen langs de Bergsche Maas (links). Wilg met nest van Nijlganzen (rechts).

Uiterwaarden

De uiterwaarden van de Bergsche Maas worden ter hoogte van het plangebied intensief begraasd. Algemeen voorkomende plantensoorten als speenkruid, brandnetel, klein hoefblad, boterbloem, duizendblad en fluitekruid zijn tijdens het veldbezoek waargenomen. Beschermde plantensoorten zijn niet aangetroffen en worden door het intensieve beheer ook niet verwacht.

De uiterwaarden vormen een geschikt leefgebied voor algemeen voorkomende zoogdieren zoals muizen en spitsmuizen (o.a. veldmuis, huisspitsmuis en de tweekleurige bosspitsmuis). Daarnaast kunnen soorten als bunzing, mol, konijn, haas, vos, wezel en hermelijn in dit biotoop aanwezig zijn. Tijdens het terreinbezoek zijn molshopen aangetroffen.

In het plangebied zijn foeragerende vleermuizen te verwachten. Het plangebied is geschikt voor algemene soorten gewone- en ruige dwergvleermuis, laatvlieger, watervleermuis en de meervleermuis (telmee.nl). Vaste verblijfplaatsen van vleermuizen zijn uit te sluiten door het ontbreken van gaten en hopen in de aanwezige bomen.

Door de intensieve begrazing en de afwezigheid van ruig grasland vormen de uiterwaarden geen optimaal broedbiotoop voor weidevogels. Daarnaast zorgt het fietspad (boven op de dijk) en de werkzaamheden bij de huidige loswal voor verstoring. In het plangebied kunnen mogelijk enkele scholeksters broeden. Broedgevallen van grutto's en Kieviten worden gezien de huidige verstoring en biotoop niet verwacht.

Reptielen en amfibieën worden niet verwacht aangezien er geschikt biotoop is aangetroffen.

Foto 6: Molshoop in het plangebied.

2.3 Waargenomen en te verwachten beschermde soorten

Op basis van de gegevens van de bureaustudie en het terreinbezoek is een inschatting gemaakt van de verwachte beschermde soorten en de soorten die daadwerkelijk zijn waargenomen tijdens het terreinbezoek. Deze soorten en het beschermingsregime zijn opgenomen in tabel 2-1.

Tabel 2-1: Beschermde soorten in het plangebied (bron: literatuur + terreinbezoek).

Soort		Beschermingsstatus		
Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Flora- en faunawet	Habitatrichtlijn Bijlage II/IV;	Rode lijst (nov. 2004)
Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>	X1	-	-
Huisspitsmuis	<i>Crocidura russula</i>	X1	-	-
Tweekleurige bosspitsmuis	<i>Sorex coronatus</i>	X1	-	-
Egel	<i>Erinaceus europeus</i>	X1	-	-
Vos	<i>Vulpes vulpes</i>	X1	-	-
Hermelijn	<i>Mustela erminea</i>	X1	-	-
Wezel	<i>Mustela nivalis</i>	X1	-	-
Bunzing	<i>Mustela putorius</i>	X1	-	-
Konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>	X1	-	-
Haas	<i>Lepus europaeus</i>	X1	-	-
Mol	<i>Talpa europea</i>	X1	-	-
Laatvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>	X3	Bijlage IV, HR	-
Meervleermuis	<i>Myotis dasycneme</i>	X3	Bijlage IV, HR	-
Watervleermuis	<i>Myotis daubentonii</i>	X3	Bijlage IV, HR	-
Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	X 3	Bijlage IV, HR	-
Ruige dwergvleermuis	<i>Pipistrellus nathusii</i>	X 3	Bijlage IV, HR	-

Verklaring afkortingen in kolommen:

X = soort is beschermd krachtens de Flora- en faunawet
beschermingsregime AMvB art.75
1 = soort tabel 1
2 = soort tabel 2
3 = soort tabel 3

HR = Habitatrichtlijn
KW = Kwetsbaar
BE = Bedreigd
VZ = Vrij zeldzaam

Uit de resultaten van de bureaustudie en het terreinbezoek blijkt dat in het plangebied (strikt) beschermde soorten voor kunnen komen (zie tabel 2-1) Het gaat hier om soorten die algemeen voorkomen in Nederland en enkele strikt beschermde soorten (vleermuizen).

Algemene soorten

Sinds 23 februari 2005 is het Vrijstellingbesluit bij artikel 75 Flora- en faunawet van kracht. Voor de algemene soorten van Tabel 1, te weten: veldmuis, huisspitsmuis, tweekleurige bosspitsmuis, egel, vos, hermelijn, wezel, bunzing, konijn, haas, mol geldt sindsdien een vrijstelling voor artikelen 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld, mits de zorgplicht in acht wordt genomen.

Strikt beschermde soorten

Voor strikt beschermde soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en Bijlage 1 AMvB art.75 Flora- en faunawet - Tabel 3: gewone- en ruige dwergvleermuis, laatvlieger, watervleermuis en meervleermuis geldt voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting geen vrijstelling. Ook niet op basis van een gedragscode. Voor deze soorten is een ontheffing nodig indien verbodsbepalingen worden overtreden. Voor bovengenoemde soorten uit Bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat voor een ruimtelijke ingreep alleen ontheffing kan worden verleend indien deze wordt aangevraagd op grond van een wettelijk belang uit de Habitatrichtlijn. Dit zijn:

- Bescherming van flora en fauna (b);
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d);
- Dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e).

Indien de werkzaamheden effect hebben op de bovengenoemde soorten uit Tabel 3 is een ontheffing nodig. De ontheffingsaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan vier criteria (zware toets):

1. In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast door de werkzaamheden?
2. Is er een wettelijk belang?
3. Is er andere bevredigende oplossing/alternatief?

4. Komt de gunstige staat van instandhouding niet in het geding?

De criteria staan naast elkaar en niet na elkaar (aan alle vier moet voldaan zijn).

Voor het verontrusten en verlies van leefgebied van strikt beschermde soorten kan een aanvullend compensatieplan noodzakelijk zijn, waarin in detail mitigerende en compenserende maatregelen worden uitgewerkt.

Vogels zijn niet opgenomen in Tabel 1 t/m 3 van de Flora- en faunawet; alle vogels zijn in Nederland beschermd. Werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen worden verstoord zijn verboden.

Tijdens werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen. Hiervoor is geen standaardperiode, het gaat erom of er een broedgeval is. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keer elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze soorten staan vermeld in categorie 1 t/m 4 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Indien de werkzaamheden effect hebben op deze soorten is een ontheffing nodig. Voor vogels kan alleen een ontheffing worden verleend op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dit zijn:

- Bescherming van flora en fauna (b);
- Veiligheid van het luchtverkeer (c);
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d).

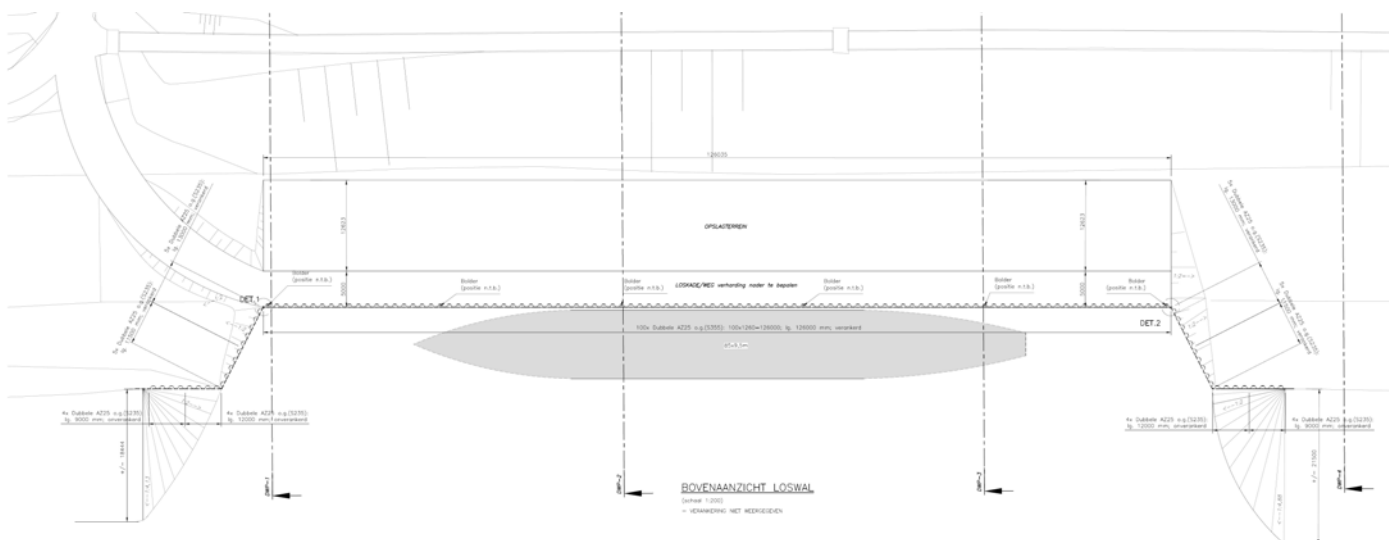
De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik zijn alleen tijdens het broedseizoen beschermd. Voor deze soorten* is geen ontheffing nodig, indien werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden of maatregelen zijn getroffen om te voorkomen dat deze soorten zich vestigen tijdens het broedseizoen. Buiten het broedseizoen mag van deze soorten het nest worden verplaatst of verwijderd.

* Een deel van deze soorten zijn ondergebracht in categorie 5 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Hoewel het onderbrengen van deze soorten op deze lijst anders doet vermoeden is de vaste rust- en verblijfplaats van deze vogels niet jaarrond beschermd. Dit betreffen namelijk vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor gebroed hebben of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

3 Toetsing effecten planontwikkeling

3.1 Beschrijving inrichtingsmaatregelen

In de huidige situatie maakt Schellevis Beton B.V. gebruik van de bestaande loskade aan de insteekhaven in de Bergsche Maas te Dussen. Het bedrijf is voornemens een nieuwe loswal met opslagvoorzieningen te realiseren in de directe nabijheid van de bestaande loskade. Een nieuwe loswal is noodzakelijk in verband met de toekomstige ontwikkeling van Schellevis Beton B.V. Daarnaast verkeerd de bestaande loskade in een slechte staat. In figuur 3-1 is de bouwtekening van de toekomstige loswal weergegeven.

Figuur 3-1: Bouwtekening nieuwe loswal.

Door de ontwikkeling van de loswal wordt een deel van de uiterwaard vergraven en de oeverbeschoeiing wordt ter plaatse van de loswal verwijderd. De aanwezige wilg wordt gekapt. De kade van de loswal bestaat uit damwanden. De loswal wordt aangesloten op de reeds aanwezige weg.

3.2 Effecten op beschermde soorten

Uit de bureaustudie en het terreinbezoek blijkt dat in het plangebied enkele beschermde en strikt beschermde soorten zijn te verwachten. Per aanwezige beschermde soortgroep worden hieronder de mogelijke consequenties en mitigerende maatregelen aangegeven.

3.2.1 Vogels

In het plangebied is een broedgeval bekend van een nijlgans in de wilg. Daarnaast kan in het plangebied enkele broedgevallen van de scholekster voorkomen. Als gevolg van de geplande ontwikkeling wordt de wilg gekapt en een deel van de uiterwaard vergraven.

In het algemeen kan worden gesteld dat ingrepen in het plangebied tijdens het broedseizoen (globaal 15 maart – eind juli) negatieve effecten hebben op de meeste vogelsoorten door vernietiging van broedplaatsen in het riet en ruigte vegetatie en verstoring van de reproductie. Wettelijk gezien wordt daarom ook geen ontheffing verleend indien (broed)vogels worden verstoord.

De effecten op (broed)vogels in het plangebied en de directe omgeving zullen echter zeer beperkt zijn. Effecten zijn er alleen als de werkzaamheden plaatsvinden in het broedseizoen en er broedgevallen in het plangebied aanwezig zijn. Buiten het broedseizoen treedt wel enige verstoring op, dit resulteert

alleen in het opvliegen van betreffende vogels. Indien de werkzaamheden in de periode september - maart aanvangen is sprake van een permanente verstoring, voordat vogels tot broeden komen. Door deze verstoring zullen broedvogels het plangebied mijden als broedplaatsen.

Conform de zorgplicht (zie § 4.2) is het van belang om voor het broedseizoen de vegetatie in het plangebied te verwijderen (kappen van de aanwezige wilg). Hierdoor zijn er geen effecten op (broed)vogels tijdens het broedseizoen.

De gunstige staat van instandhouding van de in het plangebied voorkomende of verwachte vogelsoorten zal niet worden aangetast wanneer werkzaamheden buiten het broedseizoen aanvangen of wanneer de wilg van te voren wordt gekapt en het grasland in de uiterwaarden kaal gehouden wordt.

3.2.2 Zoogdieren

De werkzaamheden kunnen met name schade veroorzaken aan algemene muizen en spitsmuizen. Deze schade is maar moeilijk te voorkomen, omdat deze soorten bij onraad hun hol in vluchten en zich bij gunstige omstandigheden nagenoeg het hele jaar voortplanten. Ze leven echter geen van allen in kolonies. Door deze solitaire levenswijze, het betrekkelijk kleine oppervlak aan biotoop en de hoge reproductiesnelheid zal de schade zeer beperkt zijn. De gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten komt niet in het gedrang.

Effecten op kleine zoogdieren zoals muizen kunnen worden beperkt door gefaseerd te werk te gaan. Dit houdt in dat eerst de vegetatie wordt gekapt, gemaaid of verwijderd, alvorens in een later stadium met afgraven/verwijderen top laag/oever te beginnen. Het hierdoor eerst minder geschikt gemaakte leefgebied kan dan tijdig door de aanwezige zoogdieren worden verlaten. Ten aanzien van deze soorten geldt dat ze niet tijdens de winterslaap mogen worden verstoord door het verwijderen van vegetatie. Het plangebied is echter niet geschikt als winterverblijfplaats door de afwezigheid van ruige vegetatie en struweel.

Grotere zoogdieren, als de hermelijn, wezel, bunzing, vos, konijn, haas en egel hebben grote leefgebieden en zullen tijdens de werkzaamheden het plangebied mijden. In de omgeving is voldoende geschikt leef- en rustgebied aanwezig voor deze soorten. Ook aanwezige mollen zullen het plangebied mijden na aanvang van de werkzaamheden. Effecten op populatieniveau van deze soorten worden niet verwacht.

In het plangebied worden foeragerende vleermuizen verwacht. Negatieve effecten op vleermuizen worden echter niet verwacht door de geplande ontwikkeling. Alleen wanneer er sprake is van het verstoren van vaste rust- en verblijfplaatsen, vliegroutes en belangrijke foerageerplaatsen van vleermuizen zijn maatregelen noodzakelijk. Dergelijke verstoring is hier niet aan de orde. Wel wordt aanbevolen om alleen bij daglicht te werken en geen verlichting 's avonds tijdens de werkzaamheden en na realisatie van de loswal aan te brengen. Dit om de licht gevoelige watervleermuis en meervleermuis niet te hinderen tijdens het foerageren.

De gunstige staat van instandhouding van voorkomende en verwachte zoogdieren zal niet worden aangetast als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling.

3.2.3 Amfibieën en reptielen

Er zijn geen effecten te verwachten op beschermde amfibieën en reptielen, omdat ze niet zijn aangetroffen tijdens het terreinbezoek en op basis van de aangetroffen biotopen ook niet worden verwacht in het plangebied.

3.2.4 Vissen

Er zijn geen effecten te verwachten op beschermde vissen, omdat ze niet zijn aangetroffen tijdens het terreinbezoek en op basis van de aangetroffen biotopen ook niet worden verwacht in het plangebied.

3.2.5 *Planten*

Er zijn geen effecten te verwachten op beschermde planten, omdat ze niet zijn aangetroffen tijdens het terreinbezoek en de aangetroffen biotopen niet geschikt zijn.

3.2.6 *Overig beschermde soorten*

Er zijn geen effecten te verwachten op andere beschermde soorten, zoals dagvlinders, libellen en andere ongewervelden in het plangebied, omdat ze niet zijn aangetroffen tijdens het terreinbezoek en de aangetroffen biotopen niet of nauwelijks geschikt zijn.

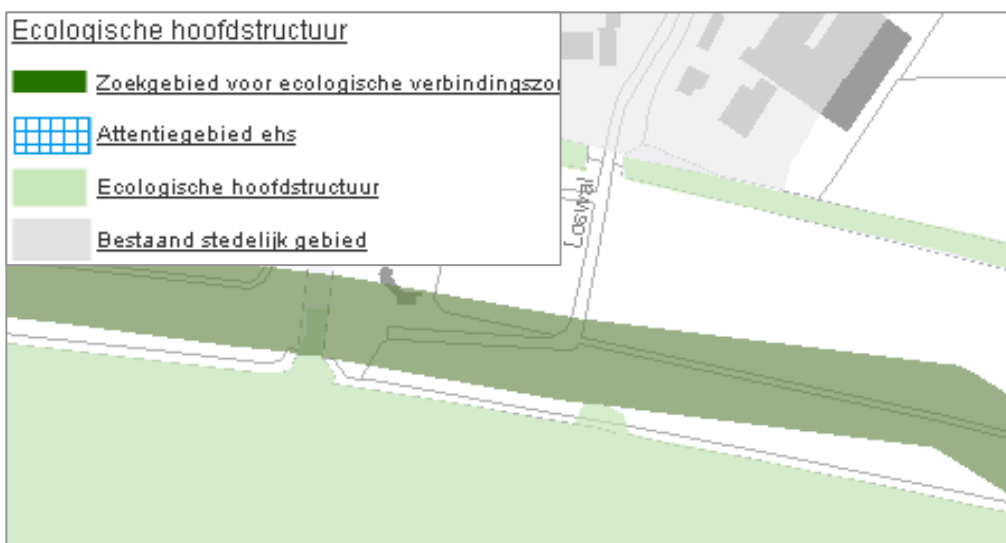
3.3 Effecten op beschermde gebieden

Beleid

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan (1990) en planologisch verankerd in het Structuurschema Groene Ruimte. De EHS bestaat uit een samenhangend netwerk van bestaande en nog te ontwikkelen natuurgebieden verbonden door verbindingzones. Het hoofddoel van het ruimtelijk beleid voor de EHS is het bijdragen aan een samenhangend netwerk van kwalitatief hoogwaardige natuurgebieden en natuurlijke landschappen door bescherming, instandhouding en ontwikkeling van de aanwezige bijzondere soorten en waarden die karakteristiek zijn voor de Nederlandse natuur.

De provincie Noord-Brabant heeft de landelijke EHS op provinciaal niveau vastgesteld tot een regionaal stelsel van bestaande natuurgebieden, nieuw aan te leggen natuur, beheergebieden en verbindingzones tussen de gebieden, die tezamen de 'ruggengraat' van de natuur in de provincie Noord-Brabant vormen. De ecologische hoofdstructuur in Noord-Brabant sluit aan op de EHS in de rest van Nederland. De provincie werkt er aan om de EHS in 2018 gerealiseerd te hebben.

Het ruimtelijk beleid voor de EHS is gericht op het behoud, herstel en de ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van een gebied. De begrenzing en planologische bescherming is vastgelegd in het streekplan en gemeentelijke bestemmingsplan. De EHS wordt beschermd volgens het "nee, tenzij"-regime. Dit houdt in dat nieuwe plannen, projecten of handelingen niet zijn toegestaan indien deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten, tenzij er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van redenen van groot openbaar belang.

Figuur 3-2: Overzicht van de EHS (begrenzing) nabij het plangebied en omgeving (Bron: Provincie Noord-Brabant, Kaart Verordening Ruimte - Ecologische Hoofdstructuur en EVZ).

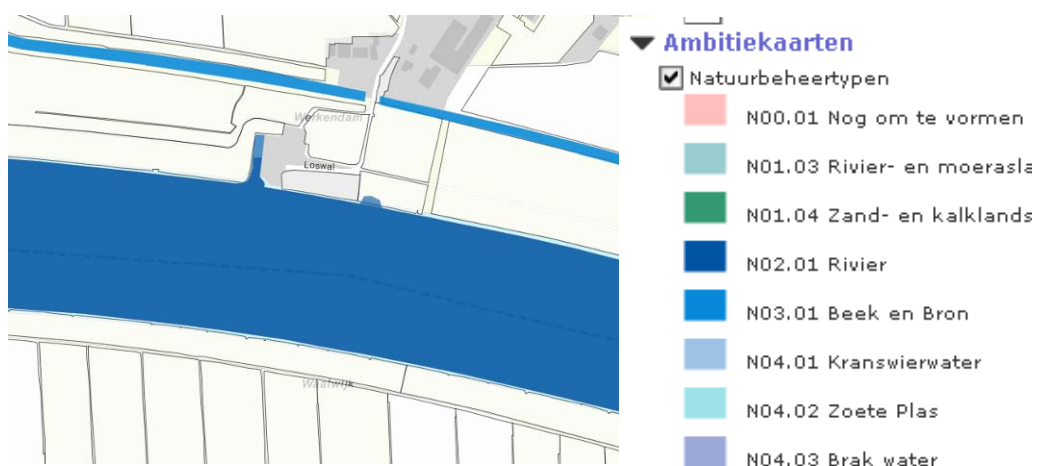
Het plangebied is gelegen in de uiterwaarden van de Bergsche Maas. De Bergsche Maas is gelegen in de groenblauwe structuur (voorheen GHS) en is aangewezen als zoekgebied ecologische verbindingzone (EVZ). EVZ's zijn gebieden of structuren die verbrediging, migratie en uitwisseling van soorten tussen verschillende natuurgebieden mogelijk moet maken. Doorgaans betreft het diersoorten of -groepen zoals amfibieën, dagvlinders, zoogdieren (o.a. vleermuizen en bunzing), vogels en vissen. De Bergsche Maas vormt een natte verbinding met de kreken in de Brabantse Biesbosch. Zie figuur 3-2 voor de begrenzing van de EHS nabij en in het plangebied.

In de 'Groene Schakels' van de provincie Noord-Brabant wordt de Bergsche Maas aangewezen als een ecologische verbindingzone volgens het (inrichtings)model Moeraszone. Het model Moeraszone is een verbindingzone voor rietvogels, zoals rietzanger, kleine karekiet en blauwborst. Ook kleine zoogdieren, amfibieën en libellen profiteren van dit type. In bijlage 2 is het inrichtingsmodel Moeraszone beschreven.

Natuurbeheerplan provincie Noord-Brabant

De provincie Noord-Brabant heeft in 2009 het [natuurbeheerplan](#) provincie Noord-Brabant vastgesteld. Hierin staan twee kaarten: de beheertype- en de ambitiekaart (deze kaarten zijn geüpdate in 2011. bron: [www.brabant.nl](#)). Op de beheertypenkaart is aangegeven wat de actuele situatie is van de bestaande natuur. De ambitiekaart geeft aan wat de ambitie van de provincie is voor het realiseren en in stand houden van de natuur in Brabant. Het plan vormt de basis voor subsidies voor beheer en inrichting. Het natuurbeheerplan wordt in het kader van de Verordening Ruimte ook gebruikt om te bepalen wat de wezenlijke waarden en kernmerken van een onderdeel van de ecologische hoofdstructuur zijn (zie figuur 3-3). Voor het plangebied geldt dat de beheerkaart en de ambitiekaart aan elkaar gelijk zijn.

In figuur 3-3 is te zien dat de natuurbeheertypen: *Rivier* en *Beek en Bron* voorkomen in en nabij het plangebied. Het natuurbeheertype Beek en bron valt buiten het plangebied en de voorgenomen ingreep heeft ook geen effect op deze watergang. Hierdoor wordt er bij de effectbeschrijving niet verder op ingegaan. In het tekstkader wordt een korte beschrijving van het 'natuurbeheertype Rivier' weergegeven.

Figuur 3-3: 'Ambitiekaart' uit het natuurbeheerplan nabij het plangebied (bron:natuurbeheer.gbo-provincies.nl).

N2.01 Rivier (bron: Index Natuur en Landschap versie 0.3 21 maart 2001)

Rivier omvat al het stromend water van de rivieren Rijn en zijtakken, Maas en Overijsselse vecht. Het gaat om alle buitendijkse wateren met hun oevers in de uiterwaarden van deze rivieren. Iedere rivier en ieder riviertraject heeft een eigen karakter. De Grensmaas heeft een wat groter verval, stroomt daardoor wat sneller en heeft grindoevers. Niers, Roer (zijtakken van de Maas) en Overijsselse vecht zijn kleine rivieren met in de zomer soms weinig wateraanvoer. De Rijn met haarzijtakken heeft in de zomer een wat constantere wateraanvoer. De rivieren in het oosten en het zuiden stromen door zandige gebieden, meanderen breed en hebben vrij hoge zandige oeverwallen. De rivieren in de Betuwe liggen in komkleigebieden, meanderen wat minder en liggen tegenwoordig hoog in het landschap. De westelijke rivieren vormen een netwerk, zijn breed, stromen heel traag en zijn te beschouwen als zoetwatergetijde rivieren.

De variatie in stroomsnelheid en waterkwaliteit is groot, in afgesnoerde strangen en wielen staat het water stil terwijl de stroming in buitenbochten van de rivier juist groot is. De stilstaande wateren kunnen dichtslibben en verlanden, bij hoog water in de winter kan de geul weer uitschuren. In de zomer kunnen de oevers en stranden breed zijn en begroeid raken met pioniers als slijkgroen. De stilstaande wateren in de uiterwaarden zoals oude geulen, afgesneden meanders en wielen lijken veel op zoete plas. Juist deze afwisseling en verandering zorgen voor een hoge diversiteit. Rivieren zijn internationaal en nationaal van groot belang als leefgebied voor trekvogels, vissen, libellen, kokerjuffers, steenvliegen en haften. Het gaat bijvoorbeeld om rivierrombout, bataafse stroommossel, platte zwanenmossel, bever, barbeel, kopvoorn, rivierdonderpad, meerval, riviergrondel, sneep, winde, rivierprik, zeeprik en aal. Vooral voor trekvissen is het internationale belang groot. De trekvissen elft, fint, houting, steur, zalm komen in Nederland vrijwel niet meer voor. Slechts enkele waterplanten komen voor in de rivier zelf; rivierfonteinkruid, doorgroeid fonteinkruid (nu alleen kleine rivieren), en slottende waterranonkel in de Grensmaas.

Het karakter van rivier is blijvend veranderd. De versnelde afvoer van water en hogere piekafvoeren worden veroorzaakt door de ontginning van de oorspronggebieden, de veranderingen in klimaat, de bedijkingen en het rechtrekken van stroomgeulen. Kribben en versteende oevers verhinderen erosie. Zandwinputten en grindgaten zijn zeer diep en veranderen het proces van sedimentatie van zand en slib en stroming van oppervlakte- en grondwater. Door afdammingen langs de kust is de invloed van het getij verminderd. Getijdeslag kwam voor tot de lijn Wijk bij duurstede, Tiel, Oss.

Door vergroting van de overstromingsvlakten, verbetering van waterkwaliteit, verbetering van de mogelijkheden voor vistrek, verbetering van de aansluitingen op beken, en vergroting van de variatie in verschillende typen water, het spontaan laten ontstaan van zandige oevers kan echter veel gewonnen worden. Vooral de kleine rivieren bieden hiervoor perspectief.

Afbakening

- Het beheertype rivier omvat alle wateren (incl. strangen en oude rivierlopen) in de buitendijkse gebieden van Maas, Roer, Niers, Bergsche maas, Afgedamde maas, Nederrijn, Lek, Nieuwe Maas, Waal, Merwede, Amer, Oude Maas, Nieuwe Waterweg, Rijn, IJssel, Overijsselse Vecht en Zwarte Water.
- Kanalen met stromend water; oude stroomgeulen en kreken in het laagveen- en kleigebied (Reitdiep, Amstel, IJ); en oude zijtakken van de Rijn die nu afgekoppeld zijn (Kromme Rijn Hollandse IJssel) worden tot zoete plas gerekend.

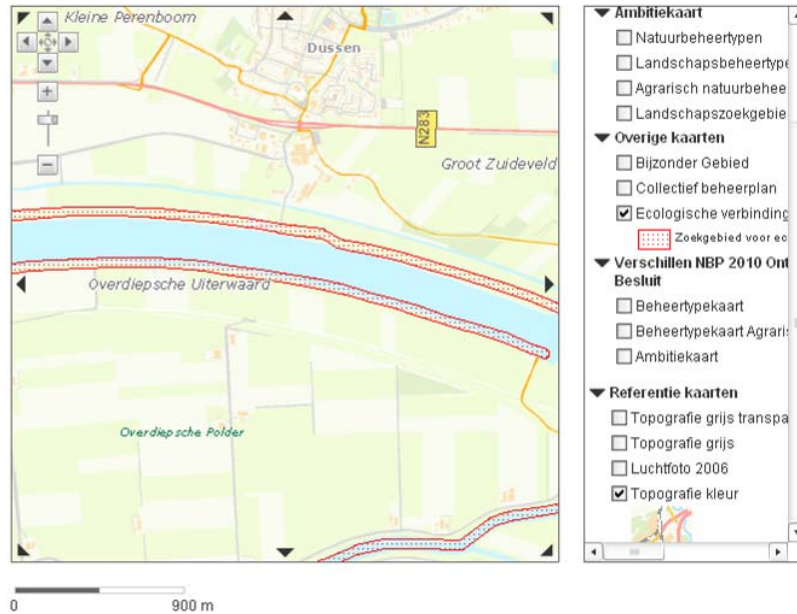
Verordening Ruimte - groenblauwe structuur

De provincie Noord-Brabant kiest in de Structuurvisie Ruimtelijke Ordening (vastgesteld in 2010) voor een vitaal en mooi landelijk gebied. Dit wordt uitgewerkt in twee robuuste structuren; de agrarische structuur en de *groenblauwe structuur*. De groenblauwe structuur wordt gekoppeld aan het water- en natuursysteem in Brabant. Het concept van de ecologische hoofdstructuur wordt versterkt door dit te koppelen aan het watersysteem. Het beleid in de groenblauwe structuur is gericht op behoud en ontwikkeling van natuurwaarden in én buiten natuurgebieden. De groenblauwe structuur bestaat uit drie perspectieven:

- het kerngebied groenblauw
- de groenblauwe mantel
- de gebieden voor waterberging

De uiterwaarden van de Bergsche Maas maken als ecologische verbindingzone onderdeel uit van de groenblauwe mantel. Op dit moment is de groenblauwe mantel ter hoogte van het plangebied nog niet ingericht. Voor de begrenzing van de groenblauwe mantel is vooral geput uit de voormalige

beleidscategorieën groene hoofdstructuur (GHS) en agrarische hoofdstructuur (AHS) uit de structuurvisie.

Figuur 3-4: Ligging zoekgebied ecologische verbindingzone langs de Bergsche Maas (bron: brabant.nl).

De provincie heeft in de Verordening ruimte een globale begrenzing van de groenblauwe mantel opgenomen. Gemeenten en waterschappen wordt gevraagd om de exacte begrenzing van deze gebieden tot op perceelsniveau in bestemmingsplannen buitengebied op te nemen. De inrichting van de EVZ Bergsche Maas is nog niet tot op detailniveau uitgewerkt.

De gebieden in de groenblauwe mantel worden beschermd via een "*ja-mits*" benadering. Dat betekent dat er ontwikkelingen mogelijk zijn als de natuur-, bodem- en waterfuncties worden behouden én er een kwaliteitsverbetering voor deze functies en het (cultuurhistorisch waardevolle) landschap optreedt. De versterking van de binnen deze mantel aanwezige leefgebieden voor plant- en diersoorten vraagt specifieke aandacht. Een (verdere) ontwikkeling van kapitaalintensieve functies, zoals verstedelijking, (bezoekers)intensieve recreatie en concentratiegebieden voor intensieve landbouwfuncties wordt met instructieregels in de verordening uitgesloten.

Effectbeoordeling

De geplande aanleg van de nieuwe loswal vindt plaats in de groenblauwe structuur (EHS en zoekgebied EVZ). Hierop is het "nee, tenzij"-regime van toepassing. Dit houdt in dat nieuwe plannen, projecten of handelingen niet zijn toegestaan indien deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten, tenzij er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van redenen van groot openbaar belang.

EHS

De wezenlijke kenmerken en waarden in het plangebied worden gevormd door het beheertype: *Rivier*. Dit beheertype uit het natuurbeheerplan wordt in het kader van de Verordening Ruimte gebruikt om de wezenlijke kenmerken en waarden te bepalen. De beheertypen geven echter geen inzicht in de kwaliteit van de natuurwaarden. De voorliggende natuurtoets heeft hier meer inzicht in gegeven.

Bij het 'beheertype rivier' gaat het om het water van de Bergsche Maas en de oevers in de uiterwaarden. Uit de natuurtoets komt naar voren dat de ontwikkeling van de loswal geen negatief effect heeft op het 'beheertype rivier'. In de rivier de Bergsche Maas treden geen effecten op. De oever is in het plangebied opgebouwd uit onnatuurlijk materiaal (basaltblokken). De aanwezige natuurwaarden in het plangebied zijn zeer beperkt. Door de ontwikkeling van de nieuwe loswal treden

er geen negatieve effecten op aangezien de functionaliteit, doel en kwaliteit van de Bergsche Maas niet wordt aangetast. Hierdoor is er geen sprake van een (significant) negatief effect op de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS.

Zoekgebied EVZ

Ecologische verbindingzones vormen de groene schakels die de Brabantse natuurgebieden in de EHS met elkaar verbinden. Planten en vooral dieren kunnen zich daardoor van het ene naar het ander natuurgebied verplaatsen. Ze functioneren als trekroutes en ook als leef- en voortplantingsgebied. Verbindingzones zijn veelal langgerekte landschapselementen langs waterlopen - de zogenaamde natte verbindingzones - of door het agrarische gebied - de zogenaamde droge verbindingzones. De breedte en de inrichting van de ecologische verbindingzones is afhankelijk van de natuurfunctie die zij moeten vervullen.

Een gebied dat is aangewezen als ecologische verbindingzone strekt tot verwezenlijking, het behoud en het beheer van een ecologische verbindingzone. In het plangebied is de inrichting van de EVZ nog niet gerealiseerd. In de Verordening ruimte wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en niet gerealiseerde ecologische verbindingzones. De bescherming is in beide gevallen hetzelfde. Het ruimtelijk beschermingsregime stelt dat ingrepen in ecologische verbindingzones alleen zijn toegestaan als ze geen negatieve effecten hebben op deze gebieden. Heeft een ingreep wel een significant negatief effect op de wezenlijke kenmerken en waarden van een beschermd gebied en is mitigatie van de aantasting niet mogelijk, dan geldt een 'nee, tenzij regime'. Zo'n project kan alleen doorgaan als er geen reële alternatieven zijn en als er sprake is van redenen van groot openbaar belang. Als het project kan doorgaan moeten de negatieve effecten worden tegengegaan of gecompenseerd.

De uiterwaarden van de Bergsche Maas zijn door de provincie Noord-Brabant niet aangewezen voor een bepaald beheertype. De inrichting van het plangebied mag niet leiden tot aantasting van de wezenlijke kenmerken van de verbindingzone. Doordat de effectbeoordeling niet plaats kan vinden op basis van het beheertype dient naar de functionaliteit van de (toekomstige) EVZ gekeken te worden. De functionaliteit van de EVZ kan worden aangetast door ruimtebeslag (tijdelijk en permanent), versnippering en verstoring (licht, geluid en beweging). De planontwikkeling wordt op deze effecten beoordeeld:

- Ruimtebeslag: door de komst van de nieuwe loswal is er sprake van een direct ruimtebeslag in het zoekgebied voor de EVZ. Echter, uit de plantekening blijkt dat er ca 13 meter grasland achter de loskade loopt waardoor de EVZ achter de loswal door kan lopen. Bij de inrichting dient deze ruimte gereserveerd te worden voor de EVZ. Tevens is achter de dijk ook een groot oppervlak grasland welke ingericht kan worden als EVZ. Voor kleine zoogdieren en amfibieën blijft zo voldoende ruimte over om de loswal te passeren en blijft de functie van trekroute bestaan. Uit het veldbezoek blijkt dat er door de komst van de nieuwe loswal geen beschermde natuurwaarden op kleine landschapselementen verloren gaan die van belang zijn voor het functioneren van de EVZ in de toekomst. Doordat er voldoende ruimte over blijft voor de (toekomstige) EVZ en er geen (beschermde) natuurwaarden verloren gaan is er geen sprake van een negatief effect door ruimtebeslag.
- Versnippering van de EVZ is niet toegestaan. Versnippering kan ontstaan doordat een EVZ doorsneden wordt en de te overbruggen afstand voor flora en fauna niet haalbaar is. De (toekomstige) EVZ kan achter de loswal worden ingericht. Eventueel is achter de dijk ook voldoende oppervlakte om een EVZ in te richten. Door ruimte te reserveren achter de loswal en de nieuwe weg passeerbaar te houden voor diersoorten wordt de EVZ niet doorsneden. Er is geen sprake van een negatief effect door versnippering.
- Verstoring kan optreden door het gebruik van licht, een toename van geluid en een toename van het aantal scheepvaartbewegingen. De watervleermuis en de meervleermuis zijn gevoelig voor verstoring door licht. Verstoring door licht kan gemakkelijk worden tegengegaan door alleen overdag te werken en geen gebruik te maken van bouwlampen. In de huidige situatie wordt reeds gebruik gemaakt van een loskade. Doordat de huidige loskade wordt vervangen door de nieuwe loswal is er geen sprake van een toename van geluid en/of scheepvaartbewegingen ten opzichte van de huidige situatie. Hierdoor zijn negatieve effecten door verstoring uit te sluiten.

Realisatie EVZ

De uiterwaarden van de Bergsche Maas zijn op de kaart van de Verordening Ruimte aangewezen als zoekgebied voor een EVZ. De planuitwerking van de EVZ evenals de inrichting en het toekomstig beheer zijn een taak van het Waterschap en de aanliggende gemeenten en grondeigenaren. Waterschap Rivierenland heeft aangegeven (Bron: mail 9 mei 2011 van Anneke Goeree) geen evz's aan te leggen in het buitendijks gebied, maar dat Rijkswaterstaat hiervoor verantwoordelijk is. Rijkswaterstaat heeft aangegeven dat (mail van 19 mei 2011, Henk van Bommel) er geen maatregelen opgenomen zijn in het Beheerplan Rijkswateren (BPRW) en dat er geen inrichtingsplannen zijn voor dit gebied.

Conclusie

Uit bovenstaande effectbeoordeling blijkt dat er geen sprake is van negatieve effecten op de (toekomstige) inrichting en functionaliteit van de EVZ. Daarnaast is duidelijk geworden dat op de korte termijn geen EVZ wordt gerealiseerd in het plangebied.

In de Verordening Ruimte, fase 1 wordt gesteld dat de ecologische hoofdstructuur de verplichting heeft tot instandhouding van de wezenlijke kenmerken en waarden van een gebied. Dit betekent dat (nieuwe) plannen, projecten of handelingen niet zijn toegestaan indien zij de wezenlijke kenmerken of waarden van een gebied significant worden aangetast. Zolang een dergelijke aantasting niet plaatsvindt, is er vanwege de ecologische hoofdstructuur geen grond om de activiteit geen doorgang te laten vinden. Een dergelijke aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden vindt niet plaats door de ontwikkeling van de nieuwe loswal.

De provincie Noord-Brabant streeft met de ecologische hoofdstructuur naar een samenhangend netwerk van natuurgebieden. Deze samenhang ontstaat door het vergroten van natuurgebieden, de ontwikkeling van nieuwe natuurgebieden en de aanleg van ecologische verbindingzones. De ecologische hoofdstructuur moet bijdragen aan het oplossen van de problemen als verdroging, vermessing en versnippering. Het doel is om te komen tot duurzame populaties van kwetsbare planten- en dieren.

De ontwikkeling van de nieuwe loswal doet geen afbreuk aan dit doel. De voorgenomen ontwikkeling veroorzaakt geen aantasting in de vorm van verdroging, vermessing of versnippering. Er is ook geen aantasting van natuur- en landschapswaarden binnen het kerngebied groenblauw. Het terreinbezoek en de bureaustudie hebben aangetoond dat in het plangebied geen belangrijke natuurwaarden aanwezig zijn. Aanwezige natuurwaarden en duurzame populaties worden dan ook niet geschaad.

De gebieden in de groenblauwe mantel worden beschermd via een "ja-mits"- benadering. Dat betekent dat er ontwikkelingen mogelijk zijn als de natuur-, bodem-, en waterfuncties worden behouden en er een kwaliteitsverbetering voor deze functies en het landschap optreedt. De natuur-, bodem-, en waterfuncties blijven, zoals reeds geconcludeerd, behouden. Voor de kwaliteitsverbetering van het landschap worden mitigerende/inrichtingsmaatregelen voorgesteld.

Mitigerende maatregelen

Voor de inrichting/kwaliteitsverbetering van de uiterwaarden van de Bergsche Maas als EVZ is een breed scala aan maatregelen denkbaar. Het is echter niet zo dat alle mogelijke maatregelen gerealiseerd kunnen of moeten worden. Ook is niet elke maatregel even zinvol. Voor de EVZ in het plangebied is nog geen inrichtingsplan opgesteld, behalve dat het is aangewezen in 'groene schakels' als moeraszone. Doordat zowel het waterschap als Rijkswaterstaat en de provincie geen concrete visie hebben voor deze EVZ is het op dit moment niet concreet welke bijdrage het plangebied moet leveren binnen de ecologische samenhang binnen de EHS. Het is daarom van belang dat er voldoende ruimte gereserveerd wordt voor de toekomstige EVZ. De volgende maatregelen worden voorgesteld:

- Geen gebruik maken van verlichting 's avonds;
- Vrijhouden van bouwactiviteiten van de groene zone achter de loswal en het grasland achter de dijk;
- Reservering van 0,5-1 ha voor inrichting van toekomstige stapsteen;
- weg passeerbaar houden voor fauna;
- Extensief beheer toepassen.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusie

Flora- en faunawet

Kort samengevat is het resultaat van de natuurtoets dat zich in het plangebied geen strikt beschermde dier- of plantensoorten bevinden die de voorgenomen ontwikkeling van de nieuwe loswal wezenlijk kunnen beïnvloeden. In het kader van het nieuwe bestemmingsplan zijn er vanuit flora en fauna geen belemmeringen voor de bestemmingswijziging.

Door de werkzaamheden in het plangebied zijn negatieve effecten op een aantal algemene, beschermde soorten te verwachten. Door een zorgvuldige werkwijze en het nemen van mitigerende maatregelen (o.a. juiste periode van uitvoering) kan schade worden voorkómen en blijven negatieve effecten beperkt. Voor de effecten op de algemene voorkomende, maar beschermde soorten hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd. Voor de algemene soorten geldt een vrijstelling.

Ecologische Hoofdstructuur

De ontwikkeling van de nieuwe loswal doet geen afbreuk aan de doelstelling van de EHS en functionaliteit van de (toekomstige) ecologische verbindingzone Bergsche Maas. De voorgenomen ontwikkeling veroorzaakt geen verstoring, verdroging, vermessing of versnippering van het beschermde gebied. Aanwezige natuurwaarden zijn zeer beperkt en duurzame populaties zijn niet aanwezig, hierdoor kan er geen schade optreden.

De provincie Noord-Brabant is bevoegd gezag voor plannen en ontwikkelingen in en nabij de ecologische hoofdstructuur. Er wordt aangeraden om bovenstaande conclusie voor te leggen aan het bevoegd gezag.

4.2 Zorgplicht

Voor alle beschermde soorten, dus ook voor de soorten die zijn vrijgesteld van de ontheffingsplicht, geldt wel een zogenaamde 'algemene zorgplicht' (art. 2 Flora- en faunawet). Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer passende maatregelen neemt om schade aan beschermde soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het niet verontrusten of verstoren in de kwetsbare perioden zoals de winterslaap, de voortplantingstijd en de periode van afhankelijkheid van de jongen.

Werken buiten kwetsbare periode

De kwetsbare perioden voor de verschillende soortgroepen zijn niet allen gelijk. Als 'veilige' periode voor alle groepen geldt in het algemeen de periode van half augustus tot half november, de periode waarin de voortplantingstijd achter de rug is en dieren als vleermuizen, overige zoogdieren en amfibieën nog niet in winterslaap zijn. Indien voorbereidende werkzaamheden, bijvoorbeeld bouwrijp maken, in die periode worden uitgevoerd, kan daarna gedurende het winterseizoen en het daarop volgende voorjaar probleemloos worden gewerkt.

Werken in kwetsbare periode

Indien vooraf bekend is dat werkzaamheden moeten worden uitgevoerd binnen de kwetsbare perioden van de soorten, is het zaak ervoor te zorgen dat het gebied tegen die tijd ongeschikt is als leefgebied voor die soorten. Zo kan bijvoorbeeld vegetatie gedurende het groeiseizoen worden verwijderd, zodat er geen vogels gaan broeden en het tegen de winter ook ongeschikt is voor kleine zoogdieren die in winterslaap gaan.

Indien tijdens de uitvoering van de werkzaamheden beschermde soorten worden waargenomen dienen maatregelen te worden genomen om schade aan deze individuen zo veel mogelijk te voorkomen.

4.3 Tot slot

De voorliggende natuurtoets is gebaseerd op inventarisatiegegevens van derden, literatuuronderzoek en een verkennend terreinbezoek.

Een dergelijk onderzoek kan niet geheel uitsluiten, dat tijdens de uitvoering van de werkzaamheden, (strikt) beschermde soorten worden aangetroffen. Gezien het gebruik en de kennis van aanwezige natuurwaarden in het plangebied worden de risico's op verstoring van beschermde soorten als minimaal ingeschat. Eventueel aangetroffen soorten dienen verplaatst te worden naar geschikt leefgebied in de omgeving.

Indien u nog vragen heeft naar aanleiding van deze rapportage kunt u contact opnemen met onze ecologisch adviseuse Wineke Straatsma (06-20879350) van ons bureau.

5 Literatuur

Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff, De Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea). - Nederlandse Fauna 7. Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland.

Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. Van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, 3e herziene druk.

Delft, J.J.C.W. van & W. Schuitema, 2005. Werkatlas amfibieën en reptielen in Noord-Brabant. RAVON Noord-Brabant, Tilburg / Stichting RAVON, Nijmegen.

Land, 2009. Eco-Arken aan de Steenbergse Vliet. Plan voor de landschappelijke inpassing van twaalf Eco-Arken. 2 oktober 2009.

Lange, R., P. Twisk, A. van Winden & A. van Diepenbeek, 1994. Zoogdieren van West-Europa. Stichting Uitgeverij KNNV en VZZ i.s.m. Vereniging Natuurmonumenten.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde planten en dieren.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Augustus 2009.

SOVON, 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels. SOVON Vogelonderzoek Nederland, KNNV Uitgeverij / Naturalis / EIS-Nederland.

Twisk, P & H. Limpens, 2006. Een thuis voor de vleermuis. Beschermingsplan voor vleermuizen in Noord-Brabant. Zoogdierverseniging VZZ. In opdracht van de Provincie Noord-Brabant.

Internet:

www.natuurloket.nl
www.ravon.nl
www.waarneming.nl
www.vzz.nl
www.telmee.nl
www.brabant.nl

Bijlagen

Bijlage 1: Wettelijk Kader

Hieronder volgt een algemene beschrijving van de Natuurwetgeving, gevolgd door betreffende onderdelen van de wetgeving.

De Nederlandse natuurwetgeving

De Nederlandse natuurwetgeving valt uiteen in gebiedsbescherming en soortbescherming. De gebiedsbescherming is geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998 en omvat de Natura 2000-gebieden. In de Natura 2000-gebieden zijn de beschermde natuurmonumenten alsmede de gebieden met de status Vogel- en/of de Habitatrichtlijn-gebied (voorheen Speciale Beschermings-Zones (SBZ's) opgenomen.

Globaal kan gesteld worden dat de gebiedsbescherming gericht is op de bescherming van de waarden waarvoor een gebied is aangewezen. Deze bescherming is gebiedspecifiek, maar kent wel de zogenaamde externe werking. Dat wil zeggen dat ook handelingen buiten het beschermde gebied niet mogen leiden tot verlies aan kwaliteit in het beschermde gebied.

De soortbescherming is opgenomen in de Flora- en faunawet. Deze wet omvat ook de bescherming van Habitatrichtlijnsoorten buiten de aangewezen Natura 2000-gebieden welke zijn vermeld in bijlage IV. Deze bescherming geldt overal in Nederland, ook in de beschermde gebieden. De soortbescherming kent geen externe werking. Projecten worden getoetst aan de directe invloed op beschermde waarden binnen de grenzen van het projectgebied.

Conform deze wet is de initiatiefnemer bij ruimtelijke ingrepen verplicht op de hoogte te zijn van mogelijke voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied.

Vanuit de kennis dienen plannen en projecten getoetst te worden aan eventuele strijdigheid met de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet (zie paragraaf 2.2 van het voorgaande rapport).

Flora- en faunawet

Onder de werking van de Flora- en faunawet vallen circa 1.000 dier- en plantensoorten. Alle inheemse zoogdieren (m.u.v. de huismuis en zwarte en bruine rat), vogels, amfibieën en reptielen zijn beschermd. Tevens hebben een aantal soorten planten, vissen, insecten en ongewervelden een beschermde status. Voor de in het wild voorkomende planten en dieren geldt de algemene zorgplicht (art. 2).

Volgens de Flora- en faunawet mogen beschermde dier- en plantensoorten niet worden verwond, gevangen, opzettelijk worden verontrust of gedood. Voortplanting- of vaste rust- of verblijfplaatsen mogen niet worden beschadigd, vernield of verstoord.

Beschermde planten mogen op geen enkele wijze van hun groeiplaats worden verwijderd of vernield. De verbodsbepalingen van de wet staan genoemd in onderstaand kader.

Verboden handelingen met betrekking tot beschermde planten:

Artikel 8: Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, ontwortelen of om een andere manier van de groeiplaats verwijderen van planten

Artikel 13: Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van planten

Verboden handelingen met betrekking tot beschermde dieren:

Artikel 9: Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen van dieren. Het met het oog op bovenstaande doelen opsporen van dieren.

Artikel 10: Het opzettelijk verontrusten van dieren

Artikel 11: Het beschadigen, vernielen, uithalen wegnemen, verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren.

Artikel 13: Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van dieren

De werkingssfeer van de Flora- en faunawet is niet beperkt tot of gerelateerd aan speciaal aangewezen gebieden, maar geeft soorten **overal** in Nederland bescherming.

In artikel 75 van de Flora- en faunawet worden de ontheffingsmogelijkheden weergegeven. Op 23 februari 2005 is de Algemene Maatregel van Bestuur m.b.t. artikel 75 van de Flora- en faunawet¹ in werking getreden. Middels deze AMvB wordt onder bepaalde voorwaarden een algemene vrijstelling geregeld van de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet. Deze vrijstelling geldt voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, bestendig gebruik en bestendig beheer en onderhoud en voor bepaalde (algemeen voorkomende) soorten. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af het de dier- of plantensoorten die voorkomen in het plangebied. In de AMvB worden hiertoe verschillende beschermingsregimes onderscheiden.

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime AMvB:

Voor deze soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkeling een vrijstelling van de ontheffingsplicht. Voor deze soorten is derhalve geen ontheffing nodig. Wel geldt ten aanzien van deze soorten de zorgplicht, die eveneens van de Flora- en faunawet uitgaat.

Soorten die vallen onder de vrijstelling betreft onder andere algemene zoogdiersoorten, zoals algemene muizen- en spitsmuizen, de Egel, Konijn en Mol, Ree en Vos; , algemene amfibieënsoorten, waaronder de Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander en plantensoorten als Grasklokje en Gewone dotterbloem.

- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime AMvB:

Voor soorten van tabel 2 van de AMvB is bij ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling mogelijk van de ontheffingsplicht, indien gewerkt wordt volgens een door het Ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode. Ontbreekt zo'n gedragscode, dan dient ontheffing aangevraagd te worden, welke wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort'(lichte toets). Daarnaast geldt ook voor soorten van tabel 2 de algemene zorgplicht.

- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrictlijn en in Bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime AMvB.

Voor soorten van tabel 3 geldt het zwaarste beschermingsregime en is bij ruimtelijke ontwikkelingen geen vrijstelling mogelijk van de ontheffingsplicht, ook niet met een gedragscode. Voor deze soorten dient een ontheffing aangevraagd te worden, welke aan vier criteria wordt getoetst (zware toets): de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats wordt niet aangetast, er is sprake van een in of bij wet genoemd belang, er is geen alternatief en 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort'. Daarnaast geldt ook voor soorten van tabel 3 de algemene zorgplicht.

1. Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijzigingen van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen.

Voor Bijlage 1 soorten uit Tabel 3 kan ontheffing worden aangevraagd op grond van alle belangen genoemd in het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten. In de praktijk komen bij Bijlage 1- soorten onderstaande vier belangen het meeste voor bij een ontheffing voor een ruimtelijke ingreep:

1. Bescherming van flora en fauna (b);
2. Volksgezondheid of openbare veiligheid (d);
3. Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e);
4. Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimte inrichting of ontwikkeling (j)

Voor Bijlage IV-soorten van de Habitatrichtlijn uit Tabel 3 geldt voor een ruimtelijke ingreep alleen ontheffing wordt verleend op grond van een belang uit de Habitatrichtlijn:

1. Bescherming flora en fauna (b)
2. Volksgezondheid of openbare veiligheid (d);
3. Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e);

- Vogels

Vogels zijn niet opgenomen in Tabel 1 t/m 3; alle vogels zijn in Nederland gelijk beschermd. T.a.v. vogels geldt, dat werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen worden verstoord verboden zijn.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen geldt een vrijstelling wanneer gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode. Ontbreekt zo'n gedragscode dan dient formeel een ontheffing te worden aangevraagd. Voor broedvogels wordt echter geen ontheffing verleend waarbij als voorwaarde wordt gesteld dat broedvogels niet verstoord mogen worden tijdens het kwetsbare broedseizoen; dit mede in het kader van de algemene zorgplicht die ook voor vogels geldt.

Bescherming van vogelnesten

Tijdens werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen. Hiervoor is geen standaardperiode, het gaat erom of er een broedgeval is. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keer elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze soorten staan vermeld in categorie 1 t/m 4 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Indien de werkzaamheden effect hebben op deze soorten is een ontheffing nodig. Voor vogels kan alleen een ontheffing worden verleend op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dit zijn:

- Bescherming van flora en fauna (b);
- Veiligheid van het luchtverkeer (c);
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d).

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik zijn alleen tijdens het broedseizoen beschermd. Voor deze soorten* is geen ontheffing nodig, indien werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden of maatregelen zijn getroffen om te voorkomen dat deze soorten zich op de bouwplaats gaan vestigen tijdens het broedseizoen. Buiten het broedseizoen mag van deze soorten het nest worden verplaatst of verwijderd.

* Een deel van deze soorten zijn ondergebracht in categorie 5 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Hoewel het onderbrengen van deze soorten op deze lijst anders doet vermoeden is de vaste rust- en verblijfplaats van deze vogels niet jaarrond beschermd. Dit betreffen namelijk vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor gebroed hebben of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Bijlage 2: Model Moeraszone

Voorbeeld inrichting EVZ 'Moeraszone'

Een verbindingszone kan worden beschouwd als een groene schakel tussen leefgebieden, waarlangs plant en dier zich kunnen verspreiden. Zo'n schakel bestaat uit een relatief smalle (10 - 25 m) zone (corridor) aangevuld met kleine natuurgebiedjes (stapstenen). De stapstenen worden veelal ingericht met elementen als bosjes, poelen, bloemrijke graslandjes en/of moeras. Stapstenen zijn kleine vlakvormige landschapselementen met een oppervlak van 1 tot 5 ha.

De vegetatie in corridors is afgestemd op de eisen die planten- en diersoorten waarvoor deze zone bedoeld is, stellen. De inrichting van een verbindingszone hangt dus af van de soorten waarvoor de zone bedoeld is.

In 'Groene Schakels' van de provincie Noord-Brabant (juli 2009) worden verschillende streefbeelden voor de aangewezen EVZ's weergegeven. De EVZ in het plangebied is in de Groene schakels aangewezen als 'Moeraszone'. Het model Moeraszone is een verbindingszone voor rietvogels, zoals de Rietzanger, de Kleine karekiet en de Blauwborst. Ook kleine zoogdieren zoals de Waterspitsmuis en Meervleermuis, amfibieën, libellen en kokerjuffers profiteren van dit type. Daarnaast is de Moeraszone belangrijk voor het creëren van een aaneengesloten netwerk van voor de Otter geschikte leefgebieden. Dit biedt kansen voor een mogelijke herintroductie. Een andere bijzondere soort die van de moeraszone gebruikmaakt, is de Roerdomp. De Moeraszone bestaat uit een corridor langs een waterloop, met op grotere afstand van elkaar stapstenen. De bouwstenen zijn: moeras, grasland, struweel en hier en daar wat bos. Omdat de zone vrijwel altijd langs een waterloop of kreek wordt gerealiseerd, is er vaak sprake van een aaneengesloten corridor in de vorm van een smal grastalud of een bredere oeverzone. Natuurvriendelijk ingerichte, met riet en andere oeverplanten begroeide oeverzones vormen een aaneengesloten lint langs de waterloop, met een breedte van minimaal 5 tot 10 meter. Riet en Grote lisdodde zijn de kenmerkende soorten. Verspreid langs de waterloop (gemiddeld 20% van de oeverlengte) komt opgaande begroeiing met inheemse bomen (vooral diverse wilgensoorten) en/of struiken voor.

De stapstenen zijn gevarieerde natuurgebiedjes met rietvegetaties, open water, nat grasland en verspreid struweel of bos. Ze hebben een grootte van 2 tot 4 hectare en liggen op een onderlinge afstand van maximaal 1 tot 2 kilometer. Zo mogelijk worden ook grotere stapstenen van 4 tot 10 hectare op een onderlinge afstand van 2 tot 5 kilometer gerealiseerd. Belangrijk aandachtspunt is de 'passeerbaarheid' van infrastructurele werken als bruggen en duikers. Bij wegen met een hoge verkeersintensiteit zullen die kunstwerken in de waterloop voor soorten als de Waterspitsmuis of de Otter passeerbaar gemaakt moeten worden, bijvoorbeeld in de vorm van een loopriichel in een duiker.

